

ZAJÍMAVÉ BRYOFLORESTICKÉ NÁLEZY XXVIII

Interesting bryofloristic records, XXVIII

Pavel Dřevojan¹, Jan Eckstein², Michal Hájek¹, Petra Hájková^{1,3}, Zbyněk Hradílek⁴, Jiří Košnar⁵, Jan Kučera⁵, Anna Šimová¹, Eliška Vicherová^{5,6}

¹Masarykova univerzita, Přírodovědecká fakulta, Ústav botaniky a zoologie, Kotlářská 2, CZ-611 37 Brno; pavel.drevojan@seznam.cz;

²Arnoldiweg 20, D-37083 Göttingen; ³Botanický ústav AV ČR, v.v.i., paleoekologická laboratoř, Lidická 25/27, CZ-602 00 Brno;

⁴Univerzita Palackého, Přírodovědecká fakulta, katedra botaniky, Šlechtitelů 27, CZ-783 71 Olomouc; ⁵Jihočeská univerzita, Přírodovědecká fakulta, katedra botaniky, Branišovská 1760, CZ-370 05 České Budějovice; ⁶AOPK ČR, Správa CHKO Broumovsko, Ledhujská 59, CZ-549 54 Police nad Metují

Taxonomické pojetí a nomenklatura se řídí aktuálním seznamem mechorostů České republiky (Kučera et al. 2012). Podle této práce je rovněž udáván stupeň ohrožení druhů nalezených na území České republiky. Zeměpisné souřadnice jsou uváděny jako úhlové geografické v systému WGS-84. Akronymy veřejných herbářů jsou udávány podle databáze Index Herbariorum (Thiers 2017).

Anastrophyllum michauxii **EN** (E. Vicherová)

- Česká rep., CHKO Broumovsko, okr. Náchod, Dolní Adršpach: PR Křížová cesta, kolmá pískovcová skalní stěna „skalního bludiště“ cca 350 m J od vrcholu Křížového vrchu [50°37'16,8"N, 16°07'40,3"E], 615 m n. m., cca 1,5 m nad patou skály, porost 40 cm² mezi dalšími mechorosty, 14. 9. 2017 leg. E. Vicherová, det. J. Kučera, herb. CBFS.

Druh byl recentně známý jen z Labských pískovců a Adršpašských skal (Kučera et al. 2003, Bryonora 37: 32–33, 2006). Historické nálezy pocházejí i z dalších pískovcových oblastí (Prachovské skály a Broumovské stěny), ze Šumavy, Jizerských hor, Krkonoš, Hrubého a Nizkého Jeseníku (Váňa 1984).

Cephalozia macrostachya **VU** (J. Kučera, J. Košnar & E. Vicherová)

- Česká rep., Šumava, okr. Klatovy, Modrava: vrchoviště Schachtenfilz [okolí bodů 49°01'41,9"N, 13°24'19,7"E; 49°01'42,5"N, 13°24'20,4"E; 49°01'43,1"N, 13°24'22,0"E; 49°01'43,2"N, 13°24'21,9"E; 49°01'42,0"N, 13°24'18,6"E a 49°01'43,5"N, 13°24'21,7"E, kv. 6946c], 1140 m n. m., kolem 1 cm² na každém místě, červen až srpen 2009 leg. E. Vicherová, det. J. Kučera, herb. CBFS.
- Česká rep., Šumava, okr. Klatovy, Modrava: vrchoviště Blatenská slat, severní část, cca 630 m JZ od vrcholu Studené hory [48°58'33,8"N 13°27'23,6"E, kv. 7046b], 1256 m n. m., kolem 1 cm², červen až srpen 2009 leg. E. Vicherová, det. J. Kučera, herb. CBFS.

- Česká rep., Šumava, okr. Prachatice, Borová Lada: Chalupská slat, při povalovém chodníku u jezírka [48°59'52,9"N, 13°39'32,7"E, kv. 7047b], 900 m n. m., polštář asi 5 dm², 7. 10. 2017 leg. J. Kučera, herb. CBFS.
- Česká rep., Šumava, okr. Prachatice, Stožec: Mrtvý luh, blatkové vrchoviště cca 1 km SV od železniční zastávky Černý Kříž [48°51'59,2"N, 13°52'19,0"E, kv. 7149a], 744 m n. m., 19. 10. 2004 leg. J. Košnar, det. J. Váňa, herb. CBFS.

Vzácný druh játrovky, zjištěný recentně na rašelinisti Swamp na Dokesku, několika rašelinistích v Krušných horách (Bryonora 38: 48, 2006) a Jezerním luhu na Šumavě (Mikulášková et al. 2007).

Riccia papillosa **CR** (P. Dřevojan)

- Česká rep., okr. Znojmo, Moravský Krumlov: pěšina na hraně údolí Rokytne na Křepelcím vrchu 190 m JZ od kostela sv. Floriána [49°02'47,6"N, 16°19'05,9"E, kv. 6963d], 310 m n. m., 14. 9. 2016 leg. P. Dřevojan, det. S. Kubešová, herb. BRNU (651099).
- Česká rep., okr. Znojmo, Rokytná: pěšina na hraně údolí bezejmenného potoka s vodopádem na západním svahu kóty Vinohrady (338 m n. m.) v NPR Krumlovsko-rokytenské slepence 0,7–0,8 km JV od kostela [49°03'32,6"N, 16°19'41,5"E, 49°03'36,4"N, 16°19'39,1"E a 49°03'36,9"N, 16°19'38,9"E, kv. 6963b], 290–291 m n. m., 14. 9. 2016 leg. P. Dřevojan, det. S. Kubešová, BRNU (651097, 651098, 651110).
- Česká rep., okr. Znojmo, Tasovice: skalní teráska na skalce na levém břehu Dyje 1,2 km ZJZ od kostela Nanebevzetí Panny Marie u hlavní křižovatky ve středu obce [48°49'59,1"N, 16°08'16,0"E, kv. 7162d], 205 m n. m., 28. 9. 2016 leg. P. Dřevojan, rev. S. Kubešová, herb. BRNM (795009), BRNU (651114).

Jedná se o nové nálezy vzácné xerothermní játrovky na jihozápadní Moravě. Její recentní rozšíření u nás bylo shrnuto ve 24. díle Zajímavých bryofloristických nálezů (Bryonora 55: 73–74, 2015). Nálezy z Moravskokrumlovska pocházejí z území, které je bryologicky dobře prozkoumané (srov. Hradílek & Novotný 1998). Na lokalitě u Tasovic byla v nedávné době nalezena i jiná význačná xerofytní játrovka *Oxymitra incrassata* (Bryonora 53: 27, 2014). *Riccia papillosa* zde má v současnosti nejbohatší známou populaci u nás.

Buxbaumia viridis **VU** (J. Eckstein)

- Česká rep., okr. Jablonec nad Nisou, Návarov: údolí Kamenice cca 100 m S od zříceniny Návarov [50°40'59,4"N, 15°19'21,6"E, kv. 5357b], 370 m n. m., na borce jilmu, pouze protonematální gemy, 10. 7. 2016 leg. J. Eckstein, herb. JE.
- Česká rep., okr. Semily, Vysoké nad Jizerou: PP Nistějka, u severního okraje zříceniny [50°40'27,8"N, 15°26'51,4"E, kv. 5358b], 480 m n. m., na tlejícím smrkovém dřevu, pouze protonematální gemy, 5. 7. 2016 leg. J. Eckstein, herb. JE (46843).

Další dva nálezy druhu ve fytogeografickém podokresu Železnobrodské Podkrkonoší (srov. Kučera et al. 2016).

Orthotrichum pulchellum **LC-att** (J. Eckstein)

- Česká rep., okr. Jablonec nad Nisou, Přichovice: u cesty 0,5 km ZJZ od kostela [50°44'23,0"N, 15°20'32,9"E, kv. 5258c], 780 m n. m., na borce jasanu, 16. 7. 2016 not. J. Eckstein.

- Česká rep., Jizerské hory, okr. Liberec, Hejnice: u cesty 300 m Z od horské chaty Smědava [50°50'35,6"N, 15°16'09,8"E, kv. 5157d], 890 m n. m., na borce *Acer pseudoplatanus*, 16. 7. 2016 leg. J. Eckstein, herb. JE (46940).
- Česká rep., Lužické hory, okr. Česká Lípa, Horní Světlá: Luž, vrcholová část [50°50'55,4"N, 14°38'48,8"E, kv. 5153d], 790 m n. m., na borce buku, 3. 7. 2016 not. J. Eckstein.

Tři nové lokality expanzního druhu leží mezi známou souvislou oblastí výskytu na pomezí NP České Švýcarsko a Lužických hor (Marková & Plášek 2013) a recentně publikovanou nejvýchodnější lokalitou druhu u Semil (Kučera et al. 2016).

Orthotrichum rogeri **VU** (J. Eckstein)

- Česká rep., okr. Jablonec nad Nisou, Příchovice: u cesty 0,5 km ZJZ od kostela [50°44'23,0"N, 15°20'32,9"E, kv. 5258c], 780 m n. m., jediný polštář na borce jasanu, 16. 7. 2016 leg. J. Eckstein, herb. JE (46964).

Další lokality dříve velmi vzácného, ale v současnosti od západu šířícího se druhu (srov. Bryonora 57: 87, 2016).

Plagiothecium latebricola **VU** (Z. Hradílek)

- Česká rep., okr. Přerov, Podhoří, Peklo: údolí Černého potoka asi 350 m SZ od usedlosti V Pekle [49°35'09"N, 17°36'50"E, kv. 6471b], 395 m n. m., 28. 8. 2017 leg. Z. Hradílek, herb. Z. Hradílek; údolí Jezernice asi 480 m SSZ od usedlosti V Pekle [49°35'14"N, 17°36'52"E, kv. 6471b], 390 m n. m., 8. 9. 2017 leg. Z. Hradílek, herb. Z. Hradílek.

Nový nález nepříliš nápadného mechu na dvou blízko sebe ležících lokalitách v Oderských vrších doplňuje přehled jeho recentních moravských lokalit (srov. Bryonora 59: 75–76, 2017). Na obou lokalitách byl druh nalezen na silně zetlelých pařezech jehličnanů (v úvahu připadají smrk či jedle) společně s *Hypnum cupressiforme* a *Tetraphis pellucida*.

Sphagnum centrale (M. Hájek, P. Hájková & A. Šimová)

- Slovensko, Biele Karpaty, okr. Ilava, Červený Kameň: PP Strošovský močiar, 3,6 km SSZ od obce Červený Kameň [49°07'02"N, 18°09'17"E, kv. 6874d], 840 m n. m., 28. 4. 2017 leg. M. Hájek, P. Hájková & A. Šimová, herb. M. Hájek.

Strošovský močiar je lesní rašeliniště na sedm metrů hlubokém organickém sedimentu vyplňujícím rozsáhlý sesuv. Ve vegetaci dominují *Calamagrostis canescens*, *Carex elongata* a *Scirpus sylvaticus*, z botanicky regionálně zajímavějších druhů se vyskytují *Carex canescens*, *Salix silesiaca*, *Thelypteris palustris* a *Valeriana simplicifolia*. Roztroušeně nebo ve skupinkách rostou na mokřadu smrky a olše. Druh byl nalezen na mírně zastíněném a vyvýšeném místě mezi vzrostlými smrkami ve střední části mokřadu. Nález rašeliničku *Sphagnum centrale* představuje první údaj z Bílých Karpat jak z moravské, tak slovenské strany pohoří (Pospíšil 1994, Hájek 1998, Janovicová & Kubinská 2001). Jedná se o druh, který je v Západních Karpatech vzácnější než blízký příbuzný druh *S. palustre*. V posledních letech byl zjištěn zejména v Liptovské kotlině, v okolí Malé

Fatry a na Oravě (Ďurčanová et al. 2016). Z lokality Strošovský močiar (Fajmonová & Šoltés in Hájek 1998), jakož i z celých Bílých Karpat (Pospíšil 1994, Janovicová & Kubinská 2001), byly dosud z rašeliníků uváděny jen *S. girgensohnii* a *S. squarrosom*.

Straminergon stramineum (M. Hájek, P. Hájková & A. Šimová)

- Slovensko, Biele Karpaty, okr. Ilava, Červený Kameň: PP Strošovský močiar, 3,6 km SSZ od obce Červený Kameň [49°07'02"N, 18°09'17"E, kv. 6874d], 840 m n. m., 28. 4. 2017 leg. M. Hájek, P. Hájková & A. Šimová, herb. A. Šimová.

Jedná se o běžný druh českých a slovenských nevápnitých nebo jen mírně vápnitých rašeliníšť. Jeho objev ve vápencové oblasti Bílých Karpat je proto regionálně významný. V místě jeho výskytu dominovaly druhy *Calamagrostis canescens*, *Scirpus sylvaticus*, *Thelypteris palustris* a *Sphagnum squarrosom*. Nález *Straminergon stramineum*, který rostl vtroušeně v porostu *S. squarrosom*, představuje první údaj z Bílých Karpat, včetně moravské strany pohoří (Pospíšil 1994, Hájek 1998, Janovicová & Kubinská 2001). Jeho souvisejší výskyt začíná cca 40 km severně až severovýchodně v oblasti Moravskoslezských Beskyd. Z lokality Strošovský močiar (Fajmonová & Šoltés in Hájek 1998), stejně jako i z celých Bílých Karpat (Pospíšil 1994, Janovicová & Kubinská 2001), byl dosud uváděn jen morfologicky trochu podobný druh *Calliargon cordifolium* (Fajmonová & Šoltés in Hájek 1998), který se na místě nálezu *S. stramineum* rovněž vyskytoval.

Ulota coarctata **CR** (J. Eckstein & J. Kučera)

- Česká rep., Lužické hory, okr. Česká Lípa, Horní Světlá, Myslivny: asi 30 m JJZ od hraničního přechodu Waltersdorf [50°50'56,4"N, 14°39'25,5"E, kv. 5153d], 585 m n. m., jediný polštář na borce *Salix caprea*, 3. 7. 2016 leg. J. Eckstein, herb. JE (46831).
- Česká rep., Šumava, okr. Prachatice, Borová Lada: při cestě ze Svinných Lad na Nové Hutě, asi 1,2 km S od informačního střediska NP Šumava Svinná Lada [49°00'24,8"N, 13°39'15,0"E, kv. 6947d], 930 m n. m., 7. 10. 2017 leg. A. Manukjanová, det. J. Kučera, herb. CBFS.

Druh *Ulota coarctata* byl v nedávné době na území České republiky zaznamenán pouze jednou, a to v roce 2000 v údolí Křemelné nedaleko ústí do Vydry na Šumavě (Soldán & Buryová 2001). Předchozí sběry z našeho území jsou vesměs mnohem starší, nejmladší z nich pochází z roku 1949 z Hrubého Jeseníku. V Lužických horách druh dosud zaznamenán nebyl, nejbližší nález pochází z okolí Hejnice v Jizerských horách. Jedná se o nedatovaný sběr J. Poecha (Vondráček 1994). Tento sběratel sbíral mechorosty ve 40. letech 19. století. Ze Šumavy je kromě údolí Křemelné a nové lokality známý jediný historický údaj, a to z hory Libín u Prachatic – nedatovaný sběr J. Lukasche (Vondráček 1994). Sběr rovněž musí pocházet z 19. století, pravděpodobně z 80. let. V údolí Křemelné ani jinde u nás nebyl v následujících letech ani přes opakované pokusy nalezen. Nové nálezy bezpochyby souvisí s recentním šířením druhu, na území sousedního Saska byl po více než 100 letech znovunalezen v roce 2002 (Seifert 2003).

PODĚKOVÁNÍ

Výzkum na Strošovském močiáru byl laskavě povolen Okresním úřadem v Trenčíně a podpořen Masarykovou Univerzitou (projekt GAMU č. MUNI/M/1790/2014) a částečně i podporou dlouhodobého koncepčního rozvoje Botanického ústavu AV ČR (RVO 67985939).

LITERATURA

- Ďurčanová P., Jiroušek M. & Peterka T. (2016): Pozoruhodné nálezy *Sphagnum affine* a dalších rašelinníků v severnej časti západných Karpát na Slovensku. – *Bryonora* 58: 58–66.
- Hájek M. (1998): Mokřadní vegetace Bílých Karpat. – Sborník Přírodovědného klubu v Uherském Hradišti, Suppl. 4: 1–157.
- Hradílek Z. & Novotný I. (1998): Mechorosty širšího okolí údolí řek Oslavy, Jihlavy a Rokytne na jihozápadní Moravě. – Přírodovědný sborník Západoomoravského muzea v Třebíči 30: 1–76.
- Janovicová K. & Kubinská A. (2001): Present state of the bryophyte diversity in the Protected Landscape Area Biele Karpaty (Western Carpathians, Slovakia). – *Biologia* 56: 33–41.
- Kučera J., Bradáčová J., Fialová L., Jandová J., Manukjanová A., Oliveriusová D., Plaček J., Tkáčiková J. & Vicharová E. (2016): Mechorosty zaznamenané v průběhu bryologicko-lichenologických dnů na Semilsku v září 2016. – *Bryonora* 58: 18–27.
- Kučera J., Müller F., Buryová B. & Voříšková L. (2003): Mechorosty zaznamenané během 10. jarního setkání bryologicko-lichenologické sekce v Krásné Lípě (NP České Švýcarsko a CHKO Labské pískovce). – *Bryonora* 31: 13–23.
- Kučera J., Vaňa J. & Hradílek Z. (2012): Bryophyte flora of the Czech Republic: updated checklist and Red List and a brief analysis. – *Preslia* 84: 813–850.
- Marková I. & Plášek V. (2013): *Orthotrichum pulchellum* Brunt. ex Sm. (Bryophyta) in the Czech Republic. Distribution and ecology. – *Časopis Slezského zemského muzea, Ser. A*, 62: 73–82.
- Mikulášková E., Berka T., Holá E., Košnar J., Kubešová S., Marková I., Mudrová R. & Musil Z. (2007): Mechorosty zaznamenané v průběhu 20. podzimního setkání bryologicko-lichenologické sekce v NP Šumava. – *Bryonora* 40: 14–27.
- Pospišil V. (1994): Mechorosty CHKO Bílé Karpaty. – *Preslia* 66: 163–189.
- Seifert E. (2003): Beobachtungen zum Vorkommen epiphytischer Moose im Erzgebirge (Teil 2). – *Limprichtia* 22: 157–176.
- Soldán Z. & Buryová B. (2001): Recentní nálezy tří neznámých druhů bryoflorý České republiky. – *Bryonora* 28: 14–19.
- Thiers B. (2017): Index Herbariorum. A global directory of public herbaria and associated staff. – <http://sweetgum.nybg.org/science/ih/> [navštíveno 25. 10. 2017].
- Vaňa J. (1984): 121. *Anastrophyllum michauxii* (F. Web.) Buch ex Evans. – In: Duda J. & Vaňa J., Rozšíření jätrovek v Československu – XXXIX, *Časopis Slezského muzea, Ser. A*: 12–15.
- Vondráček M. (1994): Revize a rozšíření druhů rodu *Ulota* Brid. a *Zygodon* Hook. et Tayl. v České a Slovenské republice (Orthotrichaceae – Musci). – Sborník Západočeského muzea v Plzni, Příroda, 89: 1–26.